

”Dansen rundt gullkalven”

om Smiths Venners økonomiske virksomhet

**Dennis Ravndal og Lars Døvle Larssen,
Tønsbergs Blad**

Metoderapport, SKUP 2007

Adresser:

Dennis Ravndal,
dennis.ravndal@tb.no,
tlf. 452 62 488

Lars Døvle Larssen,
lars.dovle.larssen@tb.no,
tlf. 901 75 650

Redaksjonen:

Tønsbergs Blad,
Pb. 2003,
3103 Tønsberg
tlf. 333 73 000

Publiseringsdatoer for de innsendte bidragene:

23. september 2006, 25. september 2006 og 28. september 2006 i Tønsbergs Blad. Kopier vedlagt.

OPPTAKTEN:

1.juni 2004 ble det kjent at firmaet Brunstad Conference Center hadde fått tilslaget på Østre Bolærne, som var lagt ut for salg av Skifte Eiendom (Forsvarsbygg). BCC hadde budt 26,5 millioner kroner for øya og alle fasilitetene Forsvaret der hadde etterlatt seg. Firmaet, som knapt var kjent for allmennheten tidligere, var eid av Den Kristelige Menighet, bedre kjent som Smiths Venner, og opprettet i mars 2003 i forbindelse med den kraftige utbyggingen av stevnestedet på Brunstad i Stokke.

Salget av Østre Bolærne til DKM vakte ramaskrik i lokalbefolkningen. Det ble startet en folkeaksjon, avholdt en stor demonstrasjon, og sentrale politikere begynte snart å arbeide for å få handelen omgjort. Etter kort tid sa BCC seg villige til dette, og på høsten samme år fikk de overta fjelleiendommen Syningen i Hallingdal som en kompensasjon i tillegg til et kontantbeløp.

Sommeren 2004 åpnet DKM også sitt ”nye” stevnested på Brunstad. I løpet av få år var det investert ca. 1 milliard kroner og tusenvis av timers dugnadsjobbing på å bygge ut et konferansesenter med 7.000 sitteplasser, 900 hytter og leiligheter, 17 serveringssteder og en rekke fasiliteter, deriblant muligheter for TV-overføring til store deler av verden.

Som lokalavis i området der DKM i sin tid oppsto, og der den siden 1956 har hatt sitt internasjonale sentrum, ble vi for alvor nysgjerrige på hvilke økonomiske ressurser Den Kristelige Menighet rådet over. Hvordan kunne et trossamfunn med bare 35.000 medlemmer spredt over hele verden make slike løfter? Og var satsingen på Brunstad alt – eller så vi her bare toppen av et isfjell? Sommeren 2005 begynte vi i Tønsbergs Blad så smått å nøste i disse problemstillingene. Senere skulle vi avdekke at DKMs forretningsvirksomhet og eiendomsmasse var langt mer omfattende enn vi hadde ant.

ARBEIDET BEGYNNER

Prosjektet var Lars Døvle Larssens idé, og i første omgang arbeidet han alene med det på si’, innimellom arbeid med daglig nyhetsjournalistikk.

Kilden i denne første fasen var særlig det nettbaserte næringsregisteret Bizweb. Med utgangspunkt i selskapene som har forretningsadresse på Brunstad og personene som har ledende posisjoner i disse, avtegnet det seg raskt et meget stort nett av selskaper og personer med større eller mindre grad av tilknytning til menigheten og til hverandre. Det var tydelig at mange av personene som sto sentralt i DKMs forretningsvirksomhet også var involvert i annen forretningsvirksomhet ved siden av, og mange av dem samarbeidet med hverandre også om slik privat business. Men å utrede alt dette ville bli en meget omfattende prosess, med til dels usikker relevans for det som var prosjektets hovedtema.

I samråd med redaksjonssjef Morten Wang og nyhetsredaktør Håkon Borud prioriterte vi i første rekke å undersøke menighetens egen forretningsvirksomhet, samt selskaper som åpenbart var nært knyttet opp til denne.

Problemstillingene som utkrystalliserte seg, og som vi bestemte oss for å jobbe videre med, var:

- Hvordan er DKMs forretningsvirksomhet organisert, og med hvilken hensikt?
- Hva omsetter DKMs virksomheter for, og hvilke bransjer er de aktive i?
- Har DKMs forretningsvirksomhet økt i omfang, og i så fall hvorfor? Hvorfor har et kristent trossamfunn så sterk interesse for forretningsvirksomhet?
- Eiendomsmassen – hvor stor er den, hvor verdifull og hva slags eiendommer dreier det seg om? Hvordan er den finansiert?
- Personene – hvem styrer verdiene, hvordan utøver de sin makt, og hvordan har de fått denne makten?

Det gikk forholdsvis raskt å få en grov oversikt over de viktigste selskapene i systemet. Det ble tidlig også klart at den økonomiske virksomheten innenfor DKM hadde aksellerert kraftig i årene etter 2000, parallelt med utbyggingen av Brunstad stevnested.

Arbeidet ble imidlertid liggende nede høsten 2005 og vinteren 2006. Årsaken var først og fremst at Lars Døvle Larssen ble mye opptatt på annet hold, både jobbmessig og privat.

SLUTTFASEN

Utpå våren 2006 skjøt arbeidet ny fart. Dennis Ravndal ble etter hvert koblet inn som medarbeider nummer to. Vi begynte en ny gjennomgang av selskapsstrukturen, noe som viste seg høyst nødvendig fordi det bare siden forrige runde var stiftet flere nye selskaper med åpenbar tilknytning til menigheten. Dessuten begynte vi å se nærmere på eiendomsmassen, nå med støtte i det internettbaserte eiendomsregisteret på infotorg.no. Ved hjelp av organisasjonsnumre kunne vi søke opp eiendommene som sto registrert på DKM sentralt, lokalmenighetene landet rundt og selskapene. En meget omfattende eiendomsmasse avtegnet seg, alt fra små, enkle forsamlingslokaler til store gårdsbruk og feriesteder ved sjøen og på fjellet.

Ved hjelp av eksterne kilder fikk vi etter hvert innblikk i nettet av lokale menigheter i utlandet og deres eiendomsmasse, som også til dels er meget betydelig. Vi fikk også opplysninger om hvordan norske utenlandske menigheter, selv i fattige Kamerun, bidrar økonomisk til utbyggingen av Brunstad stevnested. Bidragene skjer i form av dugnadsarbeid, innsamling og ved at medlemmene i DKM tar personlig ansvar for andeler av menighetens gjeld. Det er for øvrig ikke bare Brunstad som bygges ut, også lokale menigheter i og utenfor Norge kjøper og utvikler eiendommer i stor stil, til bruk som stevnesteder og lignende.

Ved hjelp av en kilde med tilknytning til menigheten fikk vi tilgang til DKMs interne nettsted, www.brunstadworld.org, noe som viste seg å være til uvurderlig hjelp. Her fikk vi ikke minst innblikk i nettet av lokale menigheter i utlandet og deres eiendomsmasse, som også til dels er meget betydelig. Vi fikk også se hvordan norske utenlandske menigheter, selv i fattige Kamerun, bidrar økonomisk til utbyggingen av Brunstad stevnested. Bidragene skjer i form av dugnadsarbeid, innsamling og ved at medlemmene i DKM tar personlig ansvar for andeler av menighetens gjeld. Det er for øvrig ikke bare Brunstad som bygges ut, også lokale menigheter i og utenfor Norge kjøper og utvikler eiendommer i stor stil, til bruk som stevnesteder og lignende.

En viktig kilde til kunnskap om de utenlandske menighetenes eiendomsmasse og økonomiske forhold var også årgangene av medlemsbladet Mandelblomsten fra 1998 til 2006, som Lars Døvle Larssen gjennomgikk ved et besøk på Nasjonalbiblioteket i Oslo.

Nettstedene Bizweb, Ravninfo og DKMs interne nettsider ga også verdifulle opplysninger om hvilke personer som styrer verdiene innen Smiths Venner. Vi så etter hvert et tydelig mønster der svært mye av den organisatoriske, økonomiske og religiøse makten var samlet hos et fåtall personer tett knyttet til Kåre Johan Smith, både gjennom slektskap, vennskap og nært samarbeid. Særlig gjelder det medlemmene av DKMs sentrale styre, pluss ytterligere et par personer. Disse sitter i styrene for lokale menigheter og i sentrale posisjoner i flere av selskapene DKM kontrollerer. Slik forvalter de inntekter for flere hundre millioner og verdier for et milliardbeløp. Ingen av disse har kommet til sine posisjoner gjennom en demokratisk prosess i menigheten. Som Kåre J. Smith skriver i sin bok "Hyrde og profet": "Det har aldri vært demokrati i menigheten. Gud innsetter hvem han vil, og det må vi alle bøye oss for."

Eplet har aldri falt langt fra stammen når det gjelder ledelsen i Smiths Venner. Da Johan O. Smith døde, overtok hans nære venn og medarbeider Elias Aslaksen ledelsen, godt støttet av Johan O. Smiths sønn Aksel Johan og svigersønn Sigurd Bratlie. Ved Aslaksens død overtok Bratlie ledelsen, og etter hvert som Bratlie ble syk og døde, overtok Johan O. Smiths sønnesønn Kåre Johan. Tre fettere av Smith på morssiden – Roar Schinnes, Trond Eriksen og Tore Elias Aslaksen – har alle hatt sentrale roller i DKMs forretningsvirksomhet, i likhet med hans fetter på farssiden, Sigurd Johan Bratlie, Sigurd Bratlies sønn.

Et slikt bilde ble også bekreftet gjennom intervjuer med to utbrytere fra Smiths Venner: Johan Velten, som hadde forlatt menigheten allerede tidlig på 70-tallet, men som har fulgt tett med menigheten i alle år siden, og som i 2002 utga den sterkt kritiske boken "Ansatt av Gud". Her anklager han nettopp ledelsen i DKM for å ha tilrevet seg makt på et udemokratisk grunnlag og for å slå ned på all kritikk og fri meningsutveksling i menigheten. Både Velten og en annen tidligere sentralt plassert person i menigheten, NN, forteller om hvordan Kåre Johan Smith seilte opp som leder under en maktkamp tidlig på 1990-tallet. NN og hans kone valgte å bryte ut på denne tiden. Det var delvis fordi miljøet i menigheten ble forandret gjennom en vekkelse, som gjorde at flere eldre medlemmer følte seg mindre hjemme enn før. Bildet bekreftes i noen grad av Kåre J. Smiths i "Hyrde og profet", der han riktignok stempler sine motstandere i maktkampen som avindsyke og lite egnet som ledere.

Først mot slutten begynte vi å sette oss i forbindelse med personer i DKMs sentrale ledelse. Vi ønsket ikke at "alarmen" skulle gå før vi hadde samlet inn mest mulig informasjon fra andre kilder. Smiths Venner har aldri vært glad i omverdenens søkelys.

Samtidig så vi at et omfattende intervju med personer i DKM-ledelsen var nødvendig for å trenge til bunns i selskapsstrukturen og tankegangen bak oppbyggingen av forretningsvirksomheten. Et viktig poeng her er at mange av DKMs selskaper var/er av så ny dato at de ennå ikke har levert sitt første årsregnskap til Brønnøysund. Hvilke inntekter, verdier og aktivitetsnivå som lå i disse selskapene lot seg dermed ikke uten videre lese ut av offentlig tilgjengelig informasjon.

De siste tre ukene begynte Lars Døvle Larssen å jobbe på heltid med prosjektet, Dennis Ravndal gjorde det samme de siste to ukene. Det er imidlertid viktig å presisere at svært mye arbeid ble gjort før vi kom så langt. Foruten å bruke mye tid innimellom andre

arbeidsoppgaver, gikk det også med adskillig fritid, særlig for førstnevnte. Antall timer ble aldri talt, men de var ikke få.

Disse siste tre ukene prøvde vi flere ganger daglig å få tak i Kåre Johan Smith selv, uten å lykkes, verken ved direkte oppringning eller ved å rette forespørsler om kontakt via andre sentrale personer i DKM.

Derimot hadde vi et lengre intervju med Trond Eriksen og Tore Elias Aslaksen på Brunstad stevnested. Eriksen er styremedlem i DKM, forstander i DKM i Eiker, og sitter i tillegg i flere styreverv i DKM-kontrollerte selskaper. Aslaksen jobber på heltid med forskjellige sentrale verv og oppgaver knyttet til menighetens økonomiske virksomhet. Han er barnebarn av Elias Aslaksen, menighetens ubestridte leder fra Johan O. Smiths død i 1943 til sin egen død i 1976. Både Aslaksen og Eriksen er som nevnt fettere av Kåre J. Smith. Disse to bidro med omfattende opplysninger om eierforhold, virksomhet og forretningsideer bak selskapene i DKM-sfæren. En hovedbegrunnelse de ga for å starte opp de mange selskapene var behovet for å løse oppgaver raskt i forbindelse med gigantutbyggingen på Brunstad.

Ett av de mest interessante selskapene i så måte var International Enterprises & Construction Ltd AS. Det var et firma som ble opprettet i 2000 for å bygge ut hyttebyen på Brunstad. Ved en ferdighusfabrikk i Russland, administrert av et finsk selskap, fikk IEC produsert ferdighus i form av elementer som ble fraktet til Norge og montert på Brunstad. Etter at Brunstad-utbyggingen var over, bestemte IEC seg for å bruke ferdighusproduksjonen videre som forretningsidé på det kommersielle markedet. I begynnelsen var IEC eid av en håndfull enkeltmedlemmer av menigheten, deretter gikk eierskapet over til en del norske enkeltmenigheter, noe som fremdeles fremgår av Bizweb. Men i intervjuet med Eriksen og Aslaksen fikk vi vite at eierskapet nå er overført til selskapet Stokke Holding AS, og at dette igjen eies av PCC, en nederlandskbasert stiftelse. Et viktig motiv for dette er at et stort stevnested og konferansesenter er under oppbygging i Nederland.

IEC samarbeider med et nett av lokale forhandlere og byggmestere landet rundt, uten unntak personer med tilknytning til menigheten. Flere steder gjør menigheten inntektsgivende dugnadsarbeid med å sette opp IEC-produserte typehus.

En annen viktig forretningsidé er konferanser og events, med selskapet Brunstad Conference Center AS som spydspissen. Forretningsideen baserer seg på utnyttelse av DKMs eiendomsmasse og fasiliteter, både på Brunstad og andre steder. Eksempler i så måte er Fredfoss Kulturpark AS i Øvre Eiker, Syningen Fjellpark AS i Hallingdal og Vestfold Horse Show AS. Sistnevnte selskap arrangerer store ridestevner på Brunstad i samarbeid med BCC.

Eriksen og Aslaksen fikk ettergå sine sitater, de ble senere også forevist oversikten over selskapsstrukturen (se nedenfor) og fikk komme med sine korreksjoner og innspill. De erklærte seg uenige i en del av våre vinklinger, men bidro konstruktivt til den faktiske fremstillingen.

For utfyllende opplysninger om menighetens forretningsvirksomhet hadde vi også kontakt med bl.a. DKM-styremedlem Bernt Aksel Larsen, av flere regnet som hjernen bak selskapsstrukturen, og Sigurd Johan Bratlie – innehaver av menighetens forlag, Skjulte Skatters forlag, som er hans personlige firma, og dertil fetter av Kåre J. Smith, dattersønn av Johan O. Smith og sønn av Sigurd Bratlie, DKMs leder fra Elias Aslaksens død i 1976 til henimot midten av 90-tallet.

Etter en omfattende researchvirksomhet satt vi igjen med en stor mengde informasjon. Tre Excel-ark var fylt opp med detaljerte opplysninger:

- Det ene om selskapene, med navn, organisasjonsform, virksomhet, etableringsår, siste tilgjengelige årsomsetning, siste tilgjengelige driftsresultat, siste tilgjengelige årsresultat, antall ansatte, eiere, opplysninger om eiendom og datterselskaper, daglig leder, styreleder og øvrige opplysninger.
- Det andre om eiendomsmassen i Norge, med navn, kommune, gårds- og bruksnummer, innkjøpsår, kjøpesum, heftelser, kategori, eierskap og andre opplysninger.
- Det tredje om eiendomsmassen i utlandet, med eiendomsnavn, beliggenhet, innkjøpsår (der det har latt seg fastslå), kjøpesum (d.o.), heftelser (d.o.), kategori, eierskap og øvrige opplysninger.

Opplysningene om selskapsstrukturen dannet utgangspunkt for den store grafiske presentasjonen vi bragte på dag 1 (lørdag 23. september 2006), produsert av nyhetsgrafikk.no (kopi følger vedlagt). Samme dag bragte vi også en stikkordspreget oversikt over de viktigste DKM-eiendommene ute og hjemme, med fotografier av en del av dem.

Opplysningene vi satt med om fremtredende personer i menigheten dannet grunnlaget for den grafiske oversikten (produsert av nyhetsgrafikk.no) og artikkelen vi bragte på dag 2 (mandag 25. september 2006).

Opplysninger om at Norges Lastebileier-Forbund hadde reagert kraftig på at menigheten i Vestfold blandet profesjonell transportdrift med dugnadsarbeid, gjorde at vi 28. september 2006 skrev nok en sak. Her gjorde vi det kjent at Samferdselsdepartementet hadde pålagt Statens Vegvesen å undersøke om menigheten driver løyvepliktig virksomhet.

REAKSJONER

Til tross for at det var umulig å komme i kontakt med Kåre Smith i innhentingsfasen, valgte han å gi et omfattende skriftlig svar allerede uken etter at den første saken sto på trykk. Det samme gjorde flere sentrale personer i menigheten, som stilte seg sterkt kritiske til Tønsbergs Blad og avisens hensikter.

Reaksjonene fra mer vanlige medlemmer i menigheten lot heller ikke vente på seg. På internettsidene til Tønsbergs Blad gikk debatten i mange dager etter at sakene hadde stått på trykk. Mange tok til orde for at de negative oppslagene i avisen gikk utover barna i menigheten, og at misnøye og avind lå bak avisens oppslag.

Både Lars Døvle Larssen og Dennis Ravndal fikk også en god del personlige eposter fra medlemmer i menigheten, som kom med til dels kraftig skyts for innholdet i artiklene.

Kilder:

Blader:

”Mandelblomsten” 1998 - 2006

Bøker:

Kjell Arne Bratli: ”Korsets vei – en fortelling om Smiths Venner” (1996)
Kjell Arne Bratli: ”Seilas mot Himmelens Kyst – en beretning om Johan Oscar Smith” (1997)
Kjell Arne Bratli: ”En Herrens kriger – Elias Aslaksen 1888 – 1976” (1998)
Kjell Arne Bratli: ”Brunstad – Paradis rett forut” (2000)
Kjell Arne Bratli: ”En Herrens tjener: Sigurd Bratlie 1905 – 1996” (2003)
Alf Gjørund: ”Seier likevel” (2004)
Steinar Moe: ”Hva lærer Smiths Venner?” (2002)
Kåre Johan Smith: ”Hyrde og profet – en veiledning i hyrdetjeneste og menighetsliv” (2004)
Johan Velten: ”Ansatt av Gud” (2002)

Internettsteder:

Et stort antall, blant de viktigste:

www.bcc.no (Brunstad Conference Center)
www.brunstad.org (DKMs offisielle norske nettsted med utadrettet informasjon om menigheten)
www.brunstadworld.org (intern nettside med lenker til lokalmenigheters interne nettsider)
www.dkmforum.brunstadworld.org (intern nettside med informasjon om et mediesenter som er under etablering på Brunstad)
www.fredfoss.no (nettstedet til DKM-eid selskap/eiendom)
www.dkm-trading.com (nettstedet til DKM-eid selskap)
www.de-weg.nl (nederlandsk DKM-side)
<http://nederland.brunstadworld.org> (d.o.)
www.dcg-hessenhoefe.de (tysk DKM-side)
http://www.brunstad.org/index_deutsch.html (d.o.)
www.alte-schule.de (tysk DKM-relatert nettsted)
www.buck-info.de/Die-Christliche-Gemeinde.html (d.o.)
<http://victory.brunstadworld.org/joomla/index.php> (internt nettsted med informasjon om nordamerikansk stevnested)
www.skjulte-skatter.no (DKMs forlagsvirksomhet, organisert som Sigurd Johan Bratlies personlige firma)
www.salenservice.no (DKM-eid selskap i Grenland)
www.reinli.no/solhaug/solhaug.htm (DKM-eid eiendom i Valdres)
www.torsteinslaatta.no (DKM-eid eiendom i Hallingdal)
www.scan-laft.no (ferdighytteleverandør med sterk tilknytning til sentrale medlemmer av DKM)
www.horze.com (nettstedet til selskap med sterk tilknytning til sentrale medlemmer av DKM)
www.iec.as (ferdighusselskap med sterk tilknytning til DKM)
<http://www.bib.hive.no/tekster/lu/moe-s/smiths-02> (om evangelieforståelsen i DKM av Steinar Moe ved Høgskolen i Vestfold)
<http://blog.willy.no/dkm.shtm> (Willy Gjørunds nettsted/blog med diskusjon rundt DKM)
http://ans.hsh.no/lu/krl/trussamfunn/elling_siqveland_trussamfunn_paa-stord.pdf (tekst av Elling Siqveland om trossamfunnene på Stord, blant dem DKM)
<http://griess.st1.at/sf.htm> (sterkt DKM-kritisk nettsted, publisert av østerrikeren Friedrich Griess)

http://www.norweger.at/pdf/info_norsk.pdf (nettsted publisert av norske DKM-medlemmer som går i rette med Griess)

www.forlosning.com (norsk DKM-kritisk nettsted)

www.fecris.org (nettstedet til europeisk føderasjon av institusjoner som forsker rundt sekterisme)

www.bizweb.no (norsk næringsregister på internett)

www.ravninfo.no (d.o.)

www.infotorg.no (bl.a. med norsk eiendomsregister)

I tillegg også tallrike norske og utenlandske avisartikler om DKM på internett.

Intervjuer:

Johan Velten – utbryter og kritiker av DKM

N.N. – d.o. (tidligere sentralt plassert medlem som ikke ønsker å stå frem med navn og bilde av hensyn til slektninger som fremdeles er med)

Tore Elias Aslaksen (sentral i DKMs forretningsdrift, fetter av Kåre J. Smith)

Trond Eriksen (medlem av DKMs sentrale styre, fetter av Kåre J. Smith)

Bernt Aksel Larsen (medlem av DKMs sentrale styre)

Sigurd Johan Bratlie (innehaver av Skjulte Skatters forlag, tidligere medlem av DKMs sentrale styre, fetter av Kåre J. Smith)

Torger Log (sentralt medlem av DKM i Stavanger om enkelte detaljer ved menighetens forretningsdrift der)

Lars Kåre Halvorsen (sentral i DKMs forretningsdrift i Grenland)

Tønsberg 14.1. 2007,

Lars Døvle Larssen

Dennis Ravndal

